

Tulevaisuusilolla ja ennakkoinnilla kohti parempia tulevaisuuksia

Huolestuttaa. Ahdistaa. Pelottaa. Näin kuvaavat työntekijät, johtajat ja nuoret yhä useammin tulevaisuustuntemuksiaan. Eikä syyttä. Toisiinsa kietoutuvat kestävyyskriisit, lisääntyvät globaalit konfliktit ja nopeasti etenevä teknologiamurros muuttavat arkea, työtä ja liiketoimintaa, tehden tulevaisuudesta yhä sumuisemman, epävarmemman ja yllätyksellisemmän.

TEKSTI: VESA AUVINEN

Yhä useampi pohtii omaa, perheensä, yhteisönsä tai yrityksensä tulevaisuutta – miten käy työn, ansainnan tai liiketoimintamme? Mitä tulevaisuudessa kannattaa opiskella, mitä työtä tehdä, mitä yrittää tai missä liiketoinnassa olla? Entä miten käy Suomen, Euroopan ja koko maailman?

Lisääntyvien uhkien ja kriisien keskellä synkkyys, kyynisyys ja epätoivo uhkaavat vallata mieleme ja sydämemme. Ihmisten, yhteisöjen ja yritysten näköalattomuus lisääntyy, ajattelu kapenee ja usko tulevaisuuteen sekä omiin vaikutusmahdollisuuksiin vähenee.

Erityisen huolestuttavaa on nuorten tulevaisuususkon hiipuminen. Viimeisimmän valtion nuorisoneuvoston teettämän nuorisobarometrin mukaan nuorten usko omaan tulevaisuuteensa on laskenut melkein 20 prosenttiyksikköä kahdeksassa vuodessa. Vuonna 2016 vielä 83 prosenttia vastaajista suhtautui omaan tulevaisuuteensa optimisesti, mutta vuonna 2024 osuus oli vain 61 prosenttia.

Miksi uhkakuvat ja huonot tulevaisuudet ottavat ylivaltaa?

Syitä tähän on useita. Ensinnäkin yhteiskunnallinen keskustelu on täynnä aitoja uhkakuvia: ilmastokriisi, turvallisuusuhat ja sodat, tekoälyn ja teknologioiden murrokset sekä työn, talouden ja demokratian haasteet. Toiseksi media korostaa näitä uhkakuvia, sillä tunnetusti negatiivisuus myy positiivisuutta paremmin. Vaikka moni

asia maailmassa on nykyään paremmin kuin ennen, hyvät asiat harvemmin päätyvät uutisotsikkoihin.

Lisäksi ihmiset ajattelevat luonnostaan enemmän negatiivisia kuin positiivisia tulevaisuuskuvia, koska aiomme ovat evoluution myötä kehittyneet ennen kaikkea selviytymistä varten, ei onnellisuutta tai positiivisuutta varten. Tämän myötä nykyihmisen aivot helposti yliarvioivat uhkia ja aliarvioivat mahdollisuuksia, mikä johtaa erityisesti epävarmoina aikoina kasvavaan tulevaisuuden huolipuheeseen ja pessimismiin.

Lisääntyvän huoli- ja kriisipuheen keskellä vaarana on, että huonot tulevaisuudet ja niihin varautuminen vievät kaiken energiamme sekä ajattelu- ja toimintakapasiteettimme, emmekä enää kykene näkemään parempia tulevaisuuksia – saati sitten niitä rakentamaan. Kun tulevaisuuksista puhutaan pelkästään ongelmakeskeisesti, syntyy helposti "tulevaisuuslamaantumisen": passiivisuus, kyynisyys ja tunne siitä, että on yhä vähemmän vaihtoehtoja tai asioita, joihin voimme vaikuttaa.

Kuvaavasti Helsingin Sanomien artikkelissa (17.2.2025) "Pelottelu karkasi käsistä" todetaan, että

Tulevaisuusilo on yksilön, yhteisön, yrityksen ja yhteiskunnan kykyä nähdä, tehdä ja elää parempia tulevaisuuksia – samalla huonompiin tulevaisuuksiin aktiivisesti varautuen.

suomalaisten kriisitietoisuus ja taloussynkistely on mennyt jo niin pitkälle, että sillä voi olla kauaskantoisia negatiivisia seurauksia.

Nyt tarvitaan tulevaisuusiloa!

Yrityksessämme Dazzle Oy:ssa ja asiakkaidemme kanssa tehdyssä ennakointi-, strategia- ja uudistumistyössä olemme tunnistaneeet uhkien, kriisien ja huolipuheen lisääntyneen ylivalan. Tämä on ymmärrettävää huomoiden viimeaikaiset maailman myllerrykset.

Parempia tulevaisuuksia ei kuitenkaan rakenneta (vain) pelon ja synkistelyn kautta. Siksi mielestämme Suomi ja yritykset tarvitsevat nyt tulevaisuusiloa. Tulevaisuusilo on yksilön, yhteisön, yrityksen ja yhteiskunnan kykyä nähdä, tehdä ja elää parempia tulevaisuuksia – samalla huonompiin tulevaisuuksiin aktiivisesti varautuen.

Toisin kuin tulevaisuusahdistus, tulevaisuusilo ei kuitenkaan synny itsestään. Sen rakentaminen vaatii tahtoa, tietoa, taitoa, työkaluja ja yhteistyötä. Se vaatii jatkuvaa ennakointia, yhteistä tulevaisuusdialogia ja resilienssin vahvistamista. Lisäksi tarvitaan luovuutta, mielikuvitusta ja jatkuvaa itsensä uudelleenkeksimistä sekä vanhoista, toimimattomista ajattelu- ja toimintamalleista luopumista. Ennen kaikkea tarvitaan innovatiivisia tapoja

***Tulevaisuusilo ei synny itsestään.
Sen rakentaminen vaatii tahtoa,
tietoa, taitoa, työkaluja ja yhteistyötä.***

yhdistää ihmisten, teknologioiden, tiedon ja uusien toimintamallien parhaat potentiaalit.

Tulevaisuusilo on asenne, toimintatapa ja tunne siitä, että kukin meistä on tehnyt voitavansa parempien tulevaisuuksien rakentamiseksi ja samalla viisaasti varautunut huonompiin tulevaisuuksiin.

Ajattelun, tunteiden ja kielen merkitys ennakoinnissa ja tulevaisuustyössä

Tulevaisuusilon ja organisaatioiden menestymisen ytimessä on arvoa luova ennakointi. Ennakoinnin tavoitteena ei ole ennustaa yhtä ainoaa tulevaisuutta, vaan tunnistaa ja hahmottaa useita mahdollisia, todennäköisiä, toivottavia ja ei-toivottavia kehityskulkuja sekä ymmärtää niiden vaikutuksia. Arvoa luova ennakointi on jatkuvaa, systemaattista ja integroitua luontevaksi osaksi organisaation päätöksentekoa, toimintoja ja arkea. Parhaimmillaan ennakointikyvykyys rakentuu läpi koko organisaation, kaikilla tasoilla.

***Myös luovuudella, mielikuvituksella,
tulkinnoilla ja olettamuksilla on
ennakoinnissa tärkeä rooli.***

Ennakoinnissa hyödynnetään monimuotoisesti erilaista tietoa, faktoja, heikkoja signaaleja, trendejä, megatrendejä ja skenaarioita, mutta myös luovuudella, mielikuvituksella, tulkinnoilla ja olettamuksilla on tärkeä rooli. Ajattelumme, tunteemme ja kieleemme vaikuttavat siihen, miten keräämme ja tulkitsemme tulevaisuustietoa ja millaisia tulevaisuuksia näemme ja rakennamme. Vanhan viisauden mukaan: se vahvistuu, mihin kiinnitämme huomionsi.

Siksi on tärkeä tiedostaa, millaista tulevaisuuspuhetta ja millaisia ajatusmalleja organisaatioissa ja laajemmalti yhteiskunnassa vaalitaan. Luommeko arjessa tilaa yhteiselle, jatkuvalle ja syvemmälle tulevaisuusdialogille, joka uhkiin varautumisen lisäksi avartaa ajattelua ja herättää uteliaisuutta, toivoa ja mahdollisuuksien näkemistä? Vai uhkaavatko arvokkaat tulevaisuuspohdinnat jäädä arjen kiireiden, kriisien ja ”nykyhetken tyrannian” jalkoihin.

Tärkeässä roolissa onnistuneessa ennakoinnissa ja uudistumisessa on organisaation tulevaisuuskuulttuuri ja psykologinen turvallisuus – voimmeko ja saammeko pohtia rohkeasti erilaisia tulevaisuuksia, niin huonoja kuin hyviäkin? Tähän liittyen professori Timo Vuori on tehnyt mielenkiintoista tutkimusta ajatusmallien ja tunteiden roolista mm. Nokian menestyksessä ja strategisissa murroksissa.

Parempien tulevaisuuksien rakentaminen edellyttää ennakointia, uudistumista ja tietoista johtamista: ajattelun, tunteiden, tiedon ja tekojen suuntaamista mahdollisuuksiin uhkiin varautumisen lisäksi. Ennakoin, että tulemmme tällä saralla näkemään tulevaisuus- ja tietojohdamisen vallankumouksen ajureinaan tekoäly, data ja digitaaliset kaksoiset sekä immersiiiset teknologiat ja metaversumi. ■

Auvinen on tulevaisuusilon rakentaja, strategisti ja hallituksen puheenjohtaja Dazzle Oy:ssa. Hänellä on yli 25 vuoden kokemus ennakointi-, strategia- ja innovointityöstä, tekoälystä ja teknologioista sekä yritysten ja organisaatioiden uudistumisesta. Hän on myös suosittu 'Metaversumi! – Matkaopas johtajille, hallitustyöläisille, omistajille ja utelaille' -kirjan kirjoittaja (Kauppakamari 2023).

Kuva: Heli Vähätie

LÄHTEET

Nuorisobarometri, <https://tietoanuorista.fi/nuorisobarometri/>

HS artikkeli: ”Pelottelu karkasi käsistä”, <https://www.hs.fi/talous/art-2000011028565.html>

Overcoming the 'tyranny of now' with futures thinking, <https://www.bjss.com/articles/overcoming-the-tyranny-of-now-with-futures-thinking>
HBR: How Nokia Embraced the Emotional Side of Strategy, Timo O. Vuori and Quy Huy, <https://hbr.org/2018/05/how-nokia-embraced-the-emotional-side-of-strategy>